

Kohtuus kunniaan — suun terveyden edistämiseen tarvitaan uudenlaista otetta

Suomen Hammaslääkäriliiton hallitus perusti vuosi sitten syyskuussa Terveellinen kouluympäristö -työryhmän. Ryhmälle annettiin tehtäväksi pohjustaa mahdollista uutta kampanjaa, jonka tavoitteena olisi saada koululaisten ruokailutottumukset nykyistä terveellisemmiksi. Ryhmän perustamisen taustalla oli hallituksen huoli siitä, että lasten ja nuorten kariestilanteen myönteinen kehitys oli pysähtynyt reilu vuosikymmen sitten. Käännettä parempaan ei ole lupa odottaa, ellei kariuksen hallintaan saada uudenlaista otetta.

Nykyisin Suomen 12-vuotiailla on keskimäärin hieman yli yksi kariuksen vaurioittama pysyvä hammas, mikä on kansainvälisessä vertailussa pieni lukema. Se voi kuulostaa vähältä, mutta käytännössä noin puolella suomalaisista 12-vuotiaista on paikkoja tai paikkaustarvetta, mikä ei ole vähän. Yksittäisille lapsille hampaiden reikiintyminen saattaa olla todella paha ongelma. Lisäksi lähes puolelle 12-vuotiaaksi tervehampaisina säilyneistä lapsista tulee reikiä 15 vuoden ikään mennessä. Kariesongelma koskettaa siten melkoista osaa koululaisistamme ja aiheuttaa suuret kustannukset sekä suun terveydenhuollon menoina että opetuksesta pois olona.

Sellaisilla lapsilla, joille hampaisiin tulee paljon reikiä, ei tilanteen korjaaminen hammashoitoloissa tehtävin ehkäisevin toimenpitein näytä mahdolliselta, sillä Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan voimakkaastikaan tehostetulla yksilöllisellä ehkäisyllä ei tällöin saada hampaiden reikiintymistä kuriin. Todennäköinen syy tähän on se, että viime vuosikymmenen aikana suomalaisten elintavat ovat kovalla vauhdilla muuttuneet hampaiden reikiintymistä suosiviksi. Tällainen trendi tuntuu jatkuvan, sillä virvoitusjuomien, makeisten ja muiden hampaille haitallisten napostelutuotteiden myynti lisääntyy jatkuvasti.

Työtä aloittaessaan Terveellinen kouluympäristö -työryhmä totesi, että asian edistäminen ja muutoksen aikaan saaminen edellyttävät laajaa yhteistyötä. Niinpä se listasi ne tahot, joiden mukanaolo ja panos ovat välttämättömiä tavoitteiden saavuttamiseksi ja kutsui kokouksiinsa näiden tahojen edustajia keskustelemaan ja ideoimaan. Keskusteluissa ilmeni, että kariuksen vähenemisen pysähtymisestä ei tiedetty. Yleisesti luultiin kolme vuosikymmentä sitten alkaneen koululaisten suun terveyden paranemistrendin yhä jatkuvan. Liioin ei ollut tiedostettu lisääntyneen napostelun suun terveydelle ja muullekin terveydelle aiheuttamaa uhkaa.

Hammas- ja suusairauksia voidaan tehokkaasti estää hyvällä kotihoidolla ja oikeilla ruokailutottumuksilla. Ham-

maslääkärit ja muu suun terveydenhuollon henkilöstö ovat vuosikymmenten ajan vieneet tätä viestiä potilailleen ja koko väestölle. Viesti menee kuitenkin huonosti perille, kun elinympäristömme on sellainen, että napostelemaan houkuttelee kaikkialla, jopa julkisin varoin ylläpidetyissä kouluissa. Koulujen näkisi mieluummin kasvattavan lapsia kestäviksi epäterveellisiä houkutusvastaan kuin houkuttelevan oppilaitaan pahoille tavoille. Nyt tilanne nähdään niin huolestuttavana, että sosiaali- ja terveysministeriö ja Kansanterveyslaitos sekä myös muut tahot haluavat tehdä asialle jotain.

Viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana makeisten ja virvoitusjuomien lisääntynyt käyttö ja näiden tuotteiden myynti koulutiloissa on ollut hyvin paljon esillä tiedotusvälineissä eri puolilla maata. Nyt näyttää siltä, että ilmapiiri on muuttumassa terveydelle myönteisemmäksi. Kotona ja koulussa saadun terveellisten elintapojen mallin tärkeys lasten terveydelle aletaan ymmärtää. Terveellinen kouluympäristö -työryhmän tähänastinen työ huipentui sosiaali- ja terveysministeriön, Kansanterveyslaitoksen ja Suomen Hammaslääkäriliiton 9.12.2003 järjestämään seminaariin, johon oli kutsuttu kouluhallinnon, koulujen ruokapalvelun, koululaisten vanhempien ja suun terveydenhuollon edustajia. Tavoitteena oli saada seminaariin osallistuvat tahot sitoutumaan siihen työhön, jolla päivittäistä elämänmenoa Suomen kouluissa muovataan myös suun terveyden edistämistä tukevaksi.

Suun terveydenhuolto on osa kuntien oppilashuoltoa. Hammaslääkäreillä ja muulla suun terveydenhuollon henkilöstöllä on merkittävä ja ehkä hieman uudenlaistakin osaamista edellyttävä tehtävä toimiessaan asiantuntijoina suunniteltaessa suun terveyttä edistäviä toimenpiteitä osana kouluterveydenhuoltoa ja oppilashuoltoa. On tärkeää antaa neuvoja ja tietoa yksittäisen ihmisen valintojen helpottamiseksi, mutta myös aktiivisesti puuttua epäkohtiin, jotka voivat väestötasolla heikentää terveyttä. Vaikuttamisen keinot täytyy kuitenkin osata valita nykyi-
kaan sopiviksi. Hammaslääkärin työn tulee perustua terveyden ylläpitämiseen ja edistämiseen sekä sairauksien ehkäisemiseen. Väestön on voitava luottaa siihen, että hammaslääkärit oman alansa asiantuntijoina ottavat vastuuta suun terveyteen liittyvistä asioista kokonaisvaltaisesti.

HANNU HAUSEN
ANJA EEROLA